

ANONİM ŞİRKETLERDE PAY SAHİBİNİN SÖZLEŞMESEL HAKKI GENEL KURUL KARARI İLE İHLAL EDİLEBİLİR Mİ?

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU KARAR İNCELEMESİ

(Can the Shareholder's Contractual Right Be Breached by a General Assembly Resolution in Joint-Stock Companies? – Supreme Court's General Assembly's Decision Examination)

Ar. Gör. Hüseyin TAMER *

ÖZET

Çalışmamızda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 02.4.2014 tarihinde vermiş olduğu 2013/11-1048 esas ve 2014/430 numaralı kararı inceleme konusu yapılmıştır. Uyuşmazlığa konu olan anonim şirket genel kurul kararının, iptal davasına mı yoksa diğer geçersizlik türlerinden birine mi konu olması gerektiği hususu ele alınmıştır. Ayrıca pay sahibinin ortaklar arasında yapılan sözleşmeye binaen kazanmış olduğu bir hakkın, anonim şirket genel kurulunda alınan bir karar ile ihlal edilip edilemeyeceği hususu değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Anonim Şirket, Genel Kurul Kararlarının Geçersizliği, Pay Sahipleri Sözleşmesi, Pay Sahibi, Sözleşmesel Hak.

Abstract

In this paper, a decision of Supreme Court-Assembly of Civil Chambers was examined. If the decision of general assembly which is the subject of the case subject to annulability or nullity was considered. In addition, if the rights which the shareholders get with a shareholders contract could be infringed matter was assessed.

Keywords: Joint-Stock Company, Invalidity of General Assembly Decisions, Shareholders Contract, Shareer, Contractual Rights.

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı.

T.C. YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

E. 2013/11-1048¹

K. 2014/430

T. 2.4.2014

YARGITAY İLAMI

İNCELENEN KARARIN

MAHKEMESİ : Yomra (kapatılan) Asliye Hukuk Mahkemesi

TARİHİ : 21.10.2010

NUMARASI : E. 2010/221, K. 2010/401

Taraflar arasındaki “karar iptali” davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Yomra (kapatılan) Asliye Hukuk Mahkemesi’nce davanın reddine dair verilen 21.10.2010 gün ve 2010/221 E., 2010/401 K. sayılı kararın incelenmesi davacı vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 14.06.2012 gün ve 2011/1888 E., 2012/10598 K. sayılı ilamı ile;

(... Davacı vekili, müvekkilinin davalı şirkette %38 hisse ile ortak olduğunu, davacının hissesi sermaye artırımlarında sabit kalması kaydıyla taşınmazının davalıya devredildiğini, müvekkilinin olağanüstü genel kurul toplantısında 1.045.000,00 TL ödenmesine karar verildiğini, toplantının 08.08.2008 tarihinde yapıldığını ileri sürerek olağanüstü genel kurul kararının iptaline, 1.045.000,00 TL’nin işlemden kaldırılmasına, müvekkilinin %38 oranındaki hissesinin sabit kalmasına, davacının hissesinin satışına ilişkin 22.12.2009 tarihli yönetim kurulu kararının iptaline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili, olağanüstü genel kurul toplantısının usul ve yasaya uygun olarak yapıldığını, yeni yönetim kurulunun seçimi sonrasında davacı tarafından yapılan bir itirazın bulunmadığını savunarak davanın reddini istemiştir.

Mahkemece, tüm dosya kapsamına, toplanan delillere ve TTK.’nun 381. maddesine göre, genel kurul kararının iptali için, ortağın toplantıda hazır bulunup, alınan karara muhalif kalarak bu durumun tutanağa geçirilmiş olması gerektiği ancak davacı temsilcisinin toplantıda böyle bir muhalefetinin bulunmadığı, davanın üç aylık hak düşürücü süre içinde açılmadığı, yönetim kurulu kararına karşı ortakların dava açma hakkı olmadığı, yönetim kurulu kararına karşı genel kurula itiraz edilebileceği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir.

Dava, davalı ... Dünya Tic. Mer. A.Ş.’nin 08/08/2008 tarihli sermaye artırı-

¹ İncelenecek olan Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararı özet olarak alınmıştır.

mına ilişkin olağanüstü genel kurul kararının ve davacının hissesinin satışına ilişkin 22/12/2009 tarihli yönetim kurulu kararının iptali istemine ilişkindir. Mahkemece kabul edildiği üzere her ne kadar genel kurul kararının TTK.'nun 381. maddesi uyarınca iptali için toplantıya katılan ortağın aleyhe oy vermesi ve muhalefetini tutanağa geçirmesi gerekir ise de, somut uyuşmazlıkta genel kurul kararıyla ihlal edilen hak taraflar arasında imzalanan davacının sermaye taahhüdünü aynı olarak yerine getireceğine ilişkin protokolden kaynaklanan sözleşmesel bir hak olduğundan genel kurul kararıyla davacının bu hakkı ortadan kaldırılamayacağı gibi, daha önce yapılan sermaye artırımları sırasında bu hakkın kullandırılmamış olması da bu hakkın ortadan kalktığı anlamına gelmez. Mahkemece, davacının talepleri buna göre değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçeyle karar verilmiş olması doğru görülmemiş, davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile kararın davacı yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir...),

Gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda, mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

TEMYİZ EDEN: Davacı Vekili

HUKUK GENEL KURUL KARARI

Eldeki davada, genel kurul kararının iptaline gerekçe olarak ileri sürülen "protokol" ortaklar arasında düzenlenmiştir. Anılan protokol uyarınca; davacı ... İl Özel İdare Müdürlüğü, kurulacak davalı şirketin % 38 hissesine sahip olacak, sermaye taahhüdünü aynı olarak karşılayacak, bunu için de mülkiyeti kendisine ait taşınmazı 2.500.000 USD karşılığında denk gelmek üzere devredecek olup, protokolün son cümlesi aynen "sermaye artırımlarında kendi hissesi olan % 38'lik paya tekabül eden 2.500.000 USD'ye kadar sermaye taahhüt borcunu aynı olarak yerine getirecektir." şeklinde düzenleme içermektedir.

Hukuk Genel Kurulu'nca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, bozma kararında açıklanan gerektirici nedenlere göre, Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulması gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır.

Bu nedenle, anonim şirket genel kurul kararının iptali istemi yönünden yerel mahkeme direnme kararı bozulmalıdır.

SONUÇ

Davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile direnme kararının yukarıda (I) nolu bentte açıklanan ve Özel Daire bozma kararında yer alan nedenler ile (II)

nolu bentte gösterilen ilave nedenlerden dolayı 6217 sayılı Kanununun 30. maddesi ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na eklenen "Geçici madde 3" atfıyla uygulanmakta olan 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 429. maddesi gereğince BOZULMASINA, istek halinde temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, aynı kanunun 440/1 maddesi uyarınca tebliğden itibaren 15 gün içerisinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere, 02.04.2014 gününde oybirliğiyle karar verildi.

HUKUKİ PROBLEM

Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; davacının, anonim şirket genel kurul kararına karşı hükümsüzlük (yokluk ve butlan) nedenlerine mi, yoksa iptal edilebilirlik nedenlerine mi dayandığı, buradan varılacak sonuca göre eTTK'nın² 381. maddesi uyarınca iptal davası açılabilmesi için, toplantıya katılan ortağın aleyhe oy vermesi ve muhalefetini tutanağa geçirmesinin zorunlu olup olmadığı noktasında toplanmaktadır. Ayrıca pay sahibinin şirket ile yapmış olduğu sözleşmeyle kazanmış olduğu bir hakkın, şirket genel kurulunda alınan bir karar ile ihlal edilip edilemeyeceği de kararda tartışma konusu olmuştur.

YARGI ORGANLARININ KARARLARI

YEREL MAHKEMENİN KARARI

Davacı vekili, müvekkilinin davalı şirkette %38 hisse ile ortak olduğunu, davacının hissesi sermaye artırımlarında sabit kalması kaydıyla taşınmazının davalıya devredildiğini, müvekkilinin olağanüstü genel kurul toplantısında 1.045.000,00 TL ödenmesine karar verildiğini, toplantının 08.08.2008 tarihinde yapıldığını ileri sürerek olağanüstü genel kurul kararının iptaline, 1.045.000,00 TL'nin işlemden kaldırılmasına, müvekkilinin %38 oranındaki hissesinin sabit kalmasına, davacının hissesinin satışına ilişkin 22.12.2009 tarihli yönetim kurulu kararının iptaline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili, olağanüstü genel kurul toplantısının usul ve yasaya uygun olarak yapıldığını, yeni yönetim kurulunun seçimi sonrasında davacı tarafından yapılan bir itirazın bulunmadığını savunarak davanın reddini istemiştir.

Yerel Mahkeme, eTTK'nın 381. maddesine göre, genel kurul kararının iptali için, ortağın toplantıda hazır bulunup, alınan karara muhalif kalarak bu durumun tutanağa geçirilmiş olması gerektiğini ancak davacı temsilcisinin toplantıda böyle bir muhalefetinin bulunmadığını, davanın üç aylık hak düşürücü süre içinde açılmadığını, yönetim kurulu kararına karşı ortakların dava açma hakkının olmadığını

² eTTK ile kastımız, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunudur.

ve yönetim kurulu kararına karşı genel kurula itiraz edilmesi gerektiğini belirterek davanın reddine karar vermiştir.

YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ'NİN KARARI

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi kararında, her ne kadar genel kurul kararının eT-TK.'nın 381. maddesi uyarınca iptali için toplantıya katılan ortağın aleyhe oy vermesi ve muhalefeti tutanağa geçirmesi gerekir ise de, somut uyuşmazlıkta genel kurul kararıyla ihlal edilen hakkın taraflar arasında imzalanan -davacının sermaye taahhüdünü aynı olarak yerine getireceğine ilişkin- protokolden kaynaklanan sözleşmesel bir hak olduğunu, genel kurul kararıyla davacının bu hakkının ortadan kaldırılamayacağını ve daha önce yapılan sermaye artırımları sırasında bu hakkın kullanılmayacağını ve daha önce yapılan sermaye artırımları sırasında bu hakkın kullanılmayacağını ve daha önce yapılan sermaye artırımları sırasında bu hakkın kullanılmayacağını belirtmiştir.

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU'NUN KARARI

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, kararında, Özel Daire bozma kararını benimseyerek, yerel mahkemenin -Özel Daire bozma kararına uymayarak- verdiği direnme kararını oybirliği ile bozmuştur.

CEVAPLANDIRILMASI GEREKEN SORULAR

Görüldüğü üzere, yukarıdaki kararda iki ana konu tartışılmış ve karara bağlanmıştır.

Bunlardan birincisi, anonim şirket genel kurul kararına karşı hükümsüzlük (yokluk ve butlan) nedenlerine mi yoksa iptal edilebilirlik nedenlerine mi dayanıldığı, buradan varılacak sonuca göre iptal davası açılabilmesi için, toplantıya katılan ortağın aleyhe oy vermesi ve muhalefeti tutanağa geçirmesinin zorunlu olup olmadığı hususudur. Gerçekten karar konusu olaya bakıldığında davacı, anonim şirket genel kurulunun sermaye artırım kararının "hükümsüz" sayılması ve sermaye artırımından kaynaklanan hisselerinin bir başka ortağa satışına yönelik yönetim kurulu kararının iptalini istemiştir. Davalı ise olağanüstü genel kurul toplantısının usul ve yasaya uygun olarak yapıldığını, yeni yönetim kurulunun seçimi sonrasında davacı tarafından yapılan bir itirazın bulunmadığını savunarak davanın reddini istemiştir.

İkinci ana konu, pay sahibinin ortaklar arasında yapılan sözleşmeye binaen kazanmış olduğu bir hakkın, anonim şirket genel kurulunda alınan bir karar ile ihlal edilip edilemeyeceği ve bunun sonucu olarak bu ihlalin, alınan genel kurul kararının geçerliliğini (aynı zamanda daha sonra bu genel kurul kararı doğrultusunda alınan yönetim kurulu kararını da) etkileyip etkilemeyeceği hususudur. Bu sorular cevaplanırken öncelikle dikkat edilmesi gereken nokta, uyuşmazlığa konu **ortaklar ara-**

sında yapılan sözleşmenin niteliğinin belirlenmesi ve buna göre kararın incelenmesi gerekmektedir³.

GENEL KURUL KARARLARININ SAKATLIK HALLERİ AÇISINDAN KARARIN İNCELENMESİ

GENEL OLARAK

Genel kurul kararlarının şirketin bütün ilişkilerini kapsayan doğrudan doğruya veya dolaylı etkilerini gösterebilmeleri her şeyden önce hukuk kurallarına aykırı bulunmamasına, yani hukuken mevcut ve geçerli olmalarına bağlıdır. Kararların mevcudiyet ve geçerlilik şartları kanun koyucu tarafından şirketin, azınlığın, şirket alacaklılarının ve müstakbel pay sahiplerinin hak ve çıkarları ile kamu düzeninin diğer gerekleri göz önünde bulundurulmak suretiyle çeşitli kanun hükümleriyle tespit edilmiştir. Meydana gelişi veya içeriği bakımından bu hükümlere ve bunların ışığında düzenlenmiş olan şirket ana sözleşmesine aykırı bulunan kararlar hukuken sakat olurlar⁴.

Genel kurul kararları ister çok taraflı ister tek taraflı çok iradeli olarak nitelendirilsin, sonuç olarak bir hukuki işlemdir. Bu niteliği nedeniyle bir yandan hukuki işlemlerin geçerlilik koşullarını düzenleyen genel hükümlere, diğer yandan da anonim şirketin kendi yapısından kaynaklanan özel hükümlere tabidir. Anonim şirketlerde çoğunluğun (hakim grubun) vereceği kararlar başta azınlık ortakları olmak üzere, alacaklıların, yöneticilerin, şirket çalışanlarının menfaatlerini yakından ilgilendirir. Hatta büyük anonim şirketlerin ve holdinglerin genel kurullarının vereceği bazı kararlar ulusal ekonomiyi dolayısıyla kamu yararını da etkileyebilir. Konuya bu bakış açısından yaklaşan yasa koyucu, alınan karardaki sakatlık derecesine göre yukarıda sayılan ilgililere genel kurul kararlarına karşı yokluk-butlan veya iptal davası açma olanağı tanımıştır⁵.

Anonim şirkette alınan genel kurul kararları, hukuki işlem niteliğini haiz olup, ortakların oy vermesiyle birlikte oluşur. Yani genel kurul kararı, genel kurul olarak toplanan ortakların oylarıyla meydana gelen bir hukuki işlemdir. Burada kararın bizzat kendisi hukuki işlem niteliğine sahip olup, ortakların oy vermeleri irade beyanı niteliğine sahiptir. Anonim şirkette genel kurul kararları bu şekilde bir hukuki işlem olduğundan, onun hükümsüzlüğü söz konusu olabilir. Genel kurul kararlarının hü-

³ Özet şeklinde ele aldığımız Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararının tamamı dikkate alındığında, kararda oldukça uzun ve detaylı bir şekilde hükümsüzlük hallerinden (yokluk-butlan vs.) bahsedildiği için, biz de çalışmamızda öncelikle bu hükümsüzlük hallerini genel olarak inceleyeceğiz.

⁴ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 23.

⁵ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu** 527.

kümsüzlüğü, TTK⁶ 445-451 arasında⁷ düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler açısından en önemli yenilik, genel kurul kararlarının iptal edilebilirliği yanında butlanının da düzenlenmesidir⁸ (TTK 447).

Genel kurul kararlarının varlık ve geçerlilik kazanabilmesi için gerekli şartlar, kanunun çeşitli hükümleri ile saptanmış olup, bir karar, oluşması ve içeriği açısından bu hükümlere ve bunlar çerçevesinde düzenlenmiş ana sözleşme hükümlerine aykırılık taşıdığı takdirde hukuken sakatlanır⁹.

Bir hukuki işlemin kurucu unsurları eksik ise o hukuki işlem ve onun hedeflediği ilişki hiç doğmamıştır. Bu hükümsüzlük haline “yokluk” (inexistence) adı verilir¹⁰. Hukuki işlemin geçersizliği konusunda görülebilecek en ağır yaptırım (müeyyide) işlemin yok sayılmasıdır. Yokluk için “keenlemyekün olmak” ifadesi de kullanılır. Hukuki işlemin kurucu unsurlarından biri eksikse artık işlem hiç doğmamış sayılır. Dolayısıyla herhangi bir sonuç meydana gelmez. Bu nedenle, hukuki açıdan yok sayılan bir işlem için dava açmak gerekmez; herkes ileri sürebilir; yargılamanın her aşamasında ileri sürülebilir; hâkim kendiliğinden (re 'sen) nazara alır¹¹.

Açılmış herhangi bir davada, bir sözleşmenin yokluğu anlaşılırsa, yokluğu hiç kimse ileri sürmemiş olsa dahi, hâkim kendiliğinden göz önüne almak zorundadır. Yokluk durumunun borç sözleşmelerinde butlan (kesin hükümsüzlük) durumundan pratik farkı, yokluğun ileri sürülmesinin hakkın kötüye kullanılması oluşturacağı gerekçesiyle engellenememesi (dürüstlük kuralı uyarınca yokluğun düzelmesinin mümkün olmaması), buna karşılık butlan halinde bu imkânın varlığıdır¹².

İsviçre ve Alman hukukunda öze (içeriğe) ilişkin emredici hükümlere aykırılık halinde butlandan (Nichtigkeit) ve hukuki işlemin şekli unsurlarını tespit eden emredici hukuk kurallarına aykırılık sebebiyle hukuki işlemin mevcudiyet kazanamaması halinde ise hukuki işlemin yokluğundan (Nichtexistenz) söz edilmektedir. Fakat öğretide ve mahkeme içtihatlarında ifadesini bulan bu ayırım gerek İsviçre Medeni Kanunu ile Borçlar Kanunu'nda ve gerekse Alman Medeni Kanunu'nda yer almış değildir¹³.

⁶ TTK ile kastımız, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunudur.

⁷ Ancak tüm bu maddeler belirli bir sistematik içinde ve örneğin “geçersizlik” veya “hükümsüzlük” gibi bir üst başlık altında kaleme alınmamış, aksine birbirinden bağımsız görünen üç ayrı alt başlıkta düzenlenmiştir. Bu haliyle özellikle usule ilişkin olarak “Çeşitli hükümler” başlığında öngörülen maddeler, yeri itibarıyla uygun ise de, sistematik bakımdan havada kalmış görünmektedir (**Kendigelen**, İlk Tespitler 345).

⁸ **Şener** 525.

⁹ **Bahtiyar** 181.

¹⁰ **Oğuzman/Barlas** 199.

¹¹ **Ayan** 105.

¹² **Oğuzman/Öz** 179.

¹³ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 28.

Bütün hukuki işlemlerde ortak kurucu unsur, irade beyanıdır. Borçlar hukuku öğretisine göz attığımızda, irade beyanı dışında kurucu unsur olarak zikredilenlerin son derece sınırlı olduğunu ve esas itibarıyla bunların kurucu unsur niteliğinin, dolayısıyla eksikliklerinin yokluğa mı yoksa butlana mı sebebiyet verdiğinin tartışmalı bulunduğunu görürüz. Şekil eksikliği, temyiz kudretinden yoksunluk ve muvazaalı işlem, bu konuda verilebilecek tipik örneklerdir¹⁴.

Bir hukuki işlemin kurucu unsurları tamam olmakla beraber, geçerlilik şartlarından biri eksik ise, o işlem ile kurulan ilişki ya ölü ya da sakat olarak doğar. Hukuki ilişkinin ölü doğması demek, hukuki işlemin kesin olarak hükümsüzlüğü demektir. Buna “butlan” (nullité, Nichtigkeit) adı da verilmektedir¹⁵. Hukuki işlemlerde yokluktan sonra karşılaşılabilecek en ağır geçersizlik hali “kesin hükümsüzlük” (butlan) tür. Kesin hükümsüzlük (butlan), hukuki işlemin mutlak olarak geçersiz (batıl) sayılmasıdır. Yokluktan farklı olarak burada hukuki işlem doğmuştur, fakat istenen sonuçları gerçekleştirme mümkün değildir¹⁶.

Borç doğuran sözleşmeler bakımından tıpkı yoklukta olduğu gibi, kesin hükümsüzlük durumu da ilgili herkes tarafından her zaman ileri sürülebilir; sözleşmeyi hükümsüz kılmak için bir dava açmaya ihtiyaç bulunmadığı gibi sözleşmeyi hükümsüz kılmak için bir beyana da ihtiyaç yoktur; sözleşme kendiliğinden hükümsüzdür. Hâkim sözleşmenin hükümsüzlüğünü re’sen göz önüne almak zorundadır. Bir sürenin geçmesi veya sakat unsurun düzeltilmesi ile kesin hükümsüz sözleşme geçerli hale gelmez; ancak sözleşmenin geçerli olacak şekilde yeniden yapılması gerekir. Kesin hükümsüz sözleşmeye dayanan borcun ifa edilmiş olması da sözleşmeyi geçerli hale getirmez. Ancak kesin hükümsüzlüğü ileri sürme hakkının kötüye kullanılması hallerinde, kesin hükümsüzlüğü ileri süren korunmaz¹⁷.

Hukuki ilişkinin sakat doğması ise, bir yandan sakatlık giderilerek hukuki ilişkiyi yaşatmak ve hukuki işlemin hükümlerini doğurmasını sağlamak, diğer yandan sakatlık yüzünden hukuki işlemi hükümsüzleştirmek imkânının varlığı demektir. Bu duruma “iptal edilebilirlik” (annulabilité, Anfechtbarkeit) denilmektedir¹⁸. Hukuk düzeni, bazı hallerde ilgisine hukuki işlemi tek taraflı olarak iptal edebilme imkânı tanımıştır. O, isterse işlemin geçerliliğine razı olur, isterse belirli şartlar çerçevesinde geçersiz kılar. Buna karşılık, hâkim geçersizliği re’sen nazara alamaz. Geçersizliğin bu türüne iptal edilebilirlik (iptal kabiliyeti) denilmektedir¹⁹.

¹⁴ Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat 511.

¹⁵ Oğuzman/Barlas 199.

¹⁶ Ayan 106.

¹⁷ Oğuzman/Öz 181.

¹⁸ Oğuzman/Barlas 199.

¹⁹ Ayan 108.

Bu tarz geçersizlik hallerinde bir yandan sözleşmenin geçerliliğini etkileyen sakatlığı gidererek sözleşme ilişkisini geçerli hale getirmek, diğer yandan sakatlık yüzünden sözleşmeyi kesin olarak hükümsüzleştirmek imkânı vardır. Fakat kanunda öngörülen bir süre içinde iptal hakkı kullanılmazsa veya henüz süre bitmeden iptal hakkından feragat edilirse (akde icazet verilirse), söz konusu sözleşme geçerli hale gelir²⁰.

GENEL KURUL KARARLARININ YOKLUĞU

TTK'da genel kurul kararlarının yokluğu hakkında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanunda butlan ve iptal edilebilirlik yaptırımına ilişkin düzenleme bulunmasına rağmen, yokluk yaptırımına ilişkin bir düzenleme bulunmaması, doktrinde²¹ eleştirilmektedir. Bir genel kurul kararının yokluğuna ilişkin değerlendirmeler genel hükümler ve TTK'da düzenlenmiş butlan ve iptal davalarının çizdiği sınır ile tespit edilebilecektir²².

Anonim şirketin tüzel kişiliğinin olmasının doğal bir sonucu olarak onun irade beyanı olan genel kurul kararlarının meydana gelmesi koşulları da hukuk kuralları ile yani kanun ve şirket ana sözleşmesi hükümleri ile belirlenmiştir. Genel kurul kararlarının meydana gelebilmeleri koşullarını belirleyen Türk Ticaret Kanunu hükümleri topluca değerlendirildiğinde, bir genel kurul karardan bahsedilebilmek için; 1.Genel Kurul, 2.Karar olmak üzere iki unsurun mevcut olması gerektiğini belirtmek gerekir²³.

Bir genel kurul kararının yokluğu (Nicht-oder Scheinbeschlüsse), başlangıçtan itibaren bir genel kurul kararının olmadığını ifade eder. Bir işlemin ve bu arada genel kurul kararının kurucu unsurlarının mevcut olmaması halinde, hukuki işlemin veya genel kurul kararının yokluğu, eski deyimle “keenlemeyekun” ile malul olduğundan bahsedilir²⁴. Bir genel kurul kararının varlığından söz edebilmek için iki kurucu unsurun bulunması gerektiğini ve bu unsurlardan birincisinin “genel kurul”, ikincisinin ise “karar” olduğunu²⁵ ifade ettik. Bunlardan birinin eksikliği durumunda, işlem (karar) hiç doğmamış sayılır; yani baştan itibaren yoktur. Dolayısıyla bir toplantı yapılmadığı veya karar alınmadığı halde alınmış gibi gösterilir ise, karar yokluk yaptırımına tabi olur²⁶.

²⁰ Oğuzman/Öz 183.

²¹ Moroğlu, Değerlendirme 246. Yazar kanunda genel kurul kararlarının butlanına yer verilmesine rağmen, sınırları olabildiğince belirlenmiş olan yokluk yaptırımına yer verilmemesi hususunun, hukuk güvenliğinin sağlanabilmesi adına önemli bir eksiklik olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca bkz. Bilgili/Demirkapı 343; Bahtiyar 181.

²² Karahan/Huysal 555.

²³ Moroğlu, Hükümsüzlük 67.

²⁴ Pulaşlı 385.

²⁵ Moroğlu, Hükümsüzlük 67.

²⁶ Bahtiyar 182.

Başka bir anlatımla, bir genel kurul kararından söz edebilmek için, genel kurul olarak nitelendirilmesi mümkün olan bir toplantıda, ana sözleşme ve yasanın öngördüğü yetersayılarla alınmış bir kararın varlığı gerekir²⁷. Dolayısıyla genel kurul kararlarının yokluğu, bir kararın meydana gelmesi için kanunun öngördüğü unsur ve şartların hiçbirisinin mevcut olmaması durumunda gerçekleşen sakatlık halidir²⁸.

Yokluk durumunda, alınan genel kurul kararları hiçbir hüküm ve sonuç doğurmaz. Ancak alınan kararın yoklukla sakat olduğuna ilişkin tespit davası açılabilir. Bu dava herhangi bir zamanaşımı veya hak düşürücü süreye tabi olmadığı gibi herkes tarafından ileri sürülebilir²⁹. Genel kurul kararının yokluğunun tespitine ilişkin dava şirket aleyhine açılacaktır. Davada yetkili mahkeme HMK³⁰ 14 uyarınca şirket merkezinin bulunduğu Asliye Ticaret Mahkemesidir³¹. Bu davanın herhangi bir süreye tabi tutulabilmesi olanaklı değildir. Hâkim de, alınan genel kurul kararının yoklukla sakat olduğunu re'sen dikkate almak zorundadır.

Yok hükmündeki genel kurul kararları yönetim kurulu tarafından icra edilemeyeceği gibi, ticaret siciline de tescil ve ilan edilemezler³². Dolayısıyla yönetim kurulu, yok olan bir genel kurul kararını yerine getiremeyecektir. Ayrıca böyle bir karar tescil edilse bile tescil yok sayılır ve genel kurul kararı geçerlilik kazanmaz³³.

GENEL KURUL KARARLARININ BUTLANI

Bir hukuki işlem, kurucu unsurları haiz olmasına rağmen, işlem kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız ise o işlem batıldır. Batıl olan işlem yapıldığı andan itibaren hüküm doğurmaz ve daha sonra hukuka aykırılığın giderilmesiyle sağlığa kavuşmaz³⁴.

Yoklukta olduğu gibi daha baştan hiçbir hüküm ve sonuç doğurmayan ancak yokluktan farklı olarak kurucu unsurları bulunmakla birlikte içeriği itibarıyla ağır hukuki aykırılıklar içeren, geçerlilik şartları eksik olan hukuki işlemler batıldır³⁵.

Eski Ticaret Kanunu'nda butlan yaptırımı düzenlenmiş olmamasına rağmen, genel hükümlere gidilerek, hukuki işlemlerin butlanına dair hükümlerin, genel kurul kararları yönünden de uygulanabileceği kabul edilmekte idi. Batıl genel kurul karar-

²⁷ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu** 527.

²⁸ **Üçışık/Çelik** 336.

²⁹ **Pulaşlı** 386.

³⁰ HMK ile kastımız, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunudur.

³¹ **Karahan/Huysal** 555.

³² **Şener** 526.

³³ **Üçışık/Çelik** 338.

³⁴ **Karahan/Huysal** 556.

³⁵ **Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat** 513.

larına ilişkin olarak kabul edilen ve tamamen yeni olan³⁶ TTK 447'de bazı butlan nedenleri düzenlenmiş olmakla birlikte bu nedenlerin sınırlı sayıda olmadığı³⁷, hem sayılan örneklerin başındaki "özellikle" sözcüğünden, hem hükmün gerekçesinden açıkça anlaşılmaktadır³⁸.

Anonim şirket genel kurul kararları da bir hukuki işlem olması nedeniyle, genel olarak Borçlar Kanunu'ndaki sözleşme serbestisi sınırlarına tabidir. Borçlar Kanunu'na göre butlan, bir hukuki işlemin, hukuk düzeni tarafından öngörülen geçerlilik şartlarını içermemesi nedeniyle başlangıçtan itibaren hüküm ve sonuç doğurmamasıdır³⁹. Butlan genel kurul kararının içeriğine dönük sakatlık halidir⁴⁰.

Batıl genel kurulu kararlarının iyileştirilmesi olanağı bulunmamaktadır. Bu kararlar yönetim kurulu tarafından icra edilemeyeceği gibi, ticaret siciline tescil de edilemez. Butlan, hukuki menfaati bulunan herkes tarafından, özellikle ortaklar ve yönetim kurulu tarafından her zaman iddia edilebilir⁴¹.

Yokluktaki gibi, butlanda da kesin geçersizlik söz konusudur; hâkim re'sen göz önünde bulundurur ve herkes bu geçersizliği, iptal davasında öngörülen üç aylık süreyle bağlı olmaksızın ileri sürebilir ve tespit ettirebilir. Butlan davası açma hakkı, pay sahibine tanınan vazgeçilmez bir haktır⁴². Bununla birlikte genel kurul kararının batıl olduğunun herhangi bir süreye tabi olmayan tespit davasıyla ileri sürülebilmesi noktasında hakkın kötüye kullanılmaması zorunludur⁴³. Bir başka deyişle genel kurul kararlarının butlanı hakkında özel bir hüküm öngörülmesi isabetli olmuşsa da, madde gerekçesinde de işaret edilen "işlem güvenliği" yönünden gündeme gelebilecek sakıncaları ortadan kaldırmak amacıyla, butlanın ileri sürülmesinin belirli bir süreyle sınırlandırılmamış olması bir eksikliktir⁴⁴. Batıl genel kurul kararları, kimse butlanlarının tespitini istemese dahi en baştan itibaren hüküm doğurmazlar⁴⁵. Böyle bir genel kurul kararı, ne ortaklığa ve pay sahiplerine ne de alacaklılara karşı hüküm ifade eder. Kararın alınmasında olumlu oy kullanan pay sahipleri de dahil olmak üzere herkes tarafından butlanın ileri sürülmesi mümkündür⁴⁶.

³⁶ **Kendigelen**, İlk Tespitler 347.

³⁷ **Tekinalp**, Tek Kişi 230; **Kendigelen**, İlk Tespitler 347.

³⁸ **Bahtiyar** 183.

³⁹ **Pulaşlı** 386.

⁴⁰ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu** 527.

⁴¹ **Şener** 528.

⁴² **Bilgili/Demirkapı** 344.

⁴³ **Şener** 528.

⁴⁴ **Kendigelen**, İlk Tespitler 348.

⁴⁵ **Karahan/Huysal** 556.

⁴⁶ **Üçışık/Çelik** 339.

Belirtmek gerekir ki, yok sayılan karar ile geçersiz (batıl) bir karar arasında hukuki sonuç bakımından hiçbir fark yoktur; hukuki açıdan her ikisinin de baştan itibaren hiçbir etkisi ve hükmü yoktur. Fark sadece teoriktir; yoklukla malul genel kurul kararı “kurucu unsurları içermemesi” nedeniyle mevcut değildir. Batıl genel kurul kararları ise, mevcut olmakla birlikte “geçerlilik unsurlarını içermemesinden” dolayı ölü doğmuştur. Bu durumda, yok hükmündeki genel kurul kararlarında olduğu gibi, geçersiz bir genel kurul kararına karşı da TTK 445’deki üç aylık hak düşürücü süreyle tabi olmaksızın her zaman geçersizliğin tespiti davası açılabilir. Yargıç, genel kurul kararının geçersiz olduğunu re’sen dikkate alacağı için, bu itibarla, teknik olarak geçersizliğin ileri sürülmesi bir def’i değil itirazdır⁴⁷.

Hukuki işlemin hükümsüzlüğü ile ilgili olarak yapılan butlan yokluk ayrımı Alman ve İsviçre hukukunda genel kurul kararlarının hükümsüzlüğü bakımından da söz konusu edilmiş ve kararın şeklen mevcudiyet kazanabilmesi için uyulması gerekli bulunan kurucu-şekli nitelikteki emredici hukuk kurallarına aykırılık halinde kararların yokluğundan (Nichtbeschluss, Scheinbeschluss) bahsedilmiştir. Bununla beraber İsviçre hukukunda butlan ve yokluk kavramlarına farklı hüküm ve sonuçlar bağlanmamıştır⁴⁸.

TTK’da genel kurul kararlarının butlanı sebepleri üç grupta toplanmıştır (TTK 447). Birinci grup vazgeçilmez haklara dayanır⁴⁹. Vazgeçilemez (unverzichtbar) haklar özellikle ortaklığa ilişkin yönetim haklarının standardı olarak nitelenebilir⁵⁰. Bu nitelikteki hakları sınırlandıran veya kaldıran genel kurul kararları batıldır (TTK 447/1-a). İkinci grup olarak bilgi alma, inceleme ve denetleme haklarının, kanundaki ölçüyü aşar şekilde sınırlandırılmaları veya kaldırılmaları halinde, ilgili genel kurul kararının butlan ile sakatlanmış olacağı hükme bağlanmıştır (TTK 447/1-b). Üçüncü grup, iki alt gruptan oluşur. İlk alt grup, anonim şirketin temel yapısını bozan genel kurul kararlarıyla alakalı olup bu tür kararların batıl olduğunu amirdir (TTK 447/1-c). Diğer alt bölümün konusu ise sermayenin korunmasına dair hükümlerdir. Söz konusu hükümlere aykırı genel kurul kararları batıl addedilmiştir⁵¹.

TTK 447’de açıkça zikredilmemekle birlikte anonim şirketin temel ilkelerinden birisi de eşit işlem ilkesidir. Yargıtay⁵², genel kurulun eşitlik ilkesine aykırı kararlarının *yok hükmünde* olduğuna karar vermiştir⁵³. Ancak TTK 447’de özel olarak sayılmış bulunan üç halin dışındaki emredici hükümlere aykırı olan her esas sözleşme

⁴⁷ **Pulaşlı** 387.

⁴⁸ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 29.

⁴⁹ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları 399.

⁵⁰ **Pulaşlı** 387.

⁵¹ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları 399.

⁵² 11 HD. 28.06.2011, E. 8722 K. 7836 (**Poroy/Tekinalp/Çamoğlu** 528).

⁵³ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu** 528.

hükümünün mutlak surette butlanla malul olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu hususta dikkat edilmesi gereken şey, emredici hükme aykırı düzenlemenin niteliğinin tespit edilmesi ve ona uygun yaptırımın uygulanmasıdır⁵⁴.

Butlanın mutlak bir hükümsüzlük hali olması ve hukuki yararı bulunan herkes tarafından herhangi bir süreye bağlı olmaksızın ileri sürülebilmesinin hukuk güvenliği açısından yadsınamayacak bir tehlike oluşturduğu bir gerçektir. Örneğin, bir sermaye artırımı veya azaltılması, bir birleşme veya bölünme kararının uzun yıllar sonra butlan sebebiyle hükümsüz sayılmasının yaratacağı içinden çıkılmaz durumlar yahut böyle durumlara düşülmesi ihtimalinin doğuracağı hukuk güvensizliği yadsınamaz. Bu nedenle kesin geçersizlik hallerinin sınırlandırılması çok önemlidir⁵⁵.

GENEL KURUL KARARLARININ İPTALİ

Anonim şirketlerde kararların alınmasında kural olarak çoğunluk ilkesi geçerlidir (TTK 418, 421). Genel kurulda alınan kararlar toplantıya katılmayanlar ile katılıp da karara muhalif oy verenler için de bağlayıcıdır (TTK 423). Bu nedenle uygulamada genel kurul kararlarına karşı iptal davası açılmasına sıklıkla rastlanır⁵⁶.

Genel kurul kararının geçersizlik hali baştan itibaren sakatlık doğurmayacak nitelikte ve ancak belli süre içinde ileri sürülebilecek ise iptal yaptırımından söz edilir. Bu yaptırımın ortaya çıkabilmesi için ise öncelikle bir genel kurul kararının bulunması gerektiği ise izahtan varestedir. Aksi takdirde yokluk yaptırımını ortaya çıkacaktır. Bu haliyle iptal edilebilirlik yaptırımının, yokluk ve butlana göre daha hafif hüküm ve sonuçlara tabi olduğu belirtilmelidir⁵⁷.

TTK 445'de kanun veya esas sözleşme hükümlerine ve özellikle dürüstlük kuralına aykırı olan genel kurul kararları aleyhine, karar tarihinden itibaren üç ay içinde, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde iptal davası açılabileceği öngörülmüştür.

Anonim şirket genel kurulunda kanun ve/veya ana sözleşmede öngörülen oyçokluğu ile alınan kararlar "...toplantıda hazır bulunmayan veyahut olumsuz oy veren pay sahipleri..." ile (TTK 423) şirketin diğer organlarını bağlar. Ancak, bundan oyların çoğunluğunu ellerinde bulunduranların istedikleri kararları alabilecekleri ve azınlık pay sahiplerinin de bu kararlara uymaktan başka bir imkânları bulunmadığı gibi bir anlam çıkarılmamalıdır. Kanun koyucu hem oyçokluğunu ellerinde bulunduran pay sahiplerinin karar alma yetkilerini kanun ve ana sözleşme hükümleri ve

⁵⁴ **Pulaşlı** 388.

⁵⁵ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 27.

⁵⁶ **Bahtiyar** 187.

⁵⁷ **Bilgili/Demirkapı** 348.

dürüstlük kuralı ile sınırlamış ve hem de kararlara uymakla yükümlü tuttuğu pay sahipleri ile şirket organlarını bu sınırların aşılmasına karşı dava hakkı ile donatmıştır⁵⁸.

Anonim şirketlerde iptal davası, bireysel pay sahiplerinin çoğunluğa karşı koyabilmesine olanak sağlayan, bu haliyle azınlığı koruyan en önemli davalardan birisidir. Gerçekten de kanun koyucu genel kurul kararlarına karşı iptal davası açma olanağıyla, anonim şirket ortağına, kanuni koşulların oluşması durumunda, tek başına çoğunluk gücüne karşı koyabilme hakkını sağlamaktadır. Bu dava sonucunda alacağı iptal kararıyla ortak, çoğunluk gücünü etkisiz hale getirebilmektedir⁵⁹.

Genel kurul kararının iptaline ilişkin hükümler, butlan hükümleri ile birlikte değerlendirilmelidir. Zira bu iki kurum, birbirlerinin uygulama alanlarını sınırlandırarak belirlemektedir. Gerekçe 'de de belirtildiği üzere, hangi hükmün uygulanacağına ilişkin şüpheye düşülmesi halinde, işlem güvenliği açısından iptal davasının tercih edilmesi yerinde olacaktır⁶⁰.

Yokluk ve butlan halleri dışında kalan sakatlıklarda, genel kurul kararları iptal edilebilirlik müeyyidesine tabidir. Yokluk ve butlanın hukuki sonuçları, hukuk güvenliğini sarsacak nitelikte olduğundan, duraksama hallerinde, genel kurul kararının geçersiz değil, iptal edilebilirlik müeyyidesine tabi olması gerekir⁶¹.

Genel kurul kararının iptali, kararın mahkeme tarafından geriye dönük olarak ortadan kaldırılmasını ifade eder. Kesin hükümsüzlük halleri dışındaki TTK'nın 445. Maddesinin kapsamına giren tüm haller iptal sebebidir. Bu bağlamdaki kural şudur: Kararın kesin hükümsüz olup olmadığı hususunda kuşku duyulan hallerin iptal nedeni olarak kabul edilmesi gerekir. Bunun dışında yasanın işlemin sakatlık derecesini açıkça iptal edilebilirlik olarak belirlediği haller de vardır; bu hallerde açılacak davanın iptal davası olduğu tartışmasızdır⁶² (bkz. TTK 431/1 ve 431/2).

İptal davası açma hakkının ancak üç aylık süre için tanınmasıyla güdülen amaç, kararı başından itibaren geçersiz kılmaya hak sahibi olan kişilerin, şirket çıkarlarına öncelik tanımalarına imkân verilmesidir. Bu noktada TTK 445 hükmünde pay sahipleri açısından iptal davası açma yükümü bulunmaması da bunun sonucudur. Bir genel kurul kararının iptal edilebilmesi için, her şeyden önce ortada şeklen geçerli bir genel kurul kararı olması gerekmektedir. Olumlu genel kurul kararları gibi olumsuz genel kurul kararları da iptal edilebilir⁶³.

⁵⁸ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 169.

⁵⁹ **Şener** 531.

⁶⁰ **Karahan/Huysal** 558.

⁶¹ **Pulaşlı** 394.

⁶² **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu** 531.

⁶³ **Üçışık/Çelik** 350.

Doktrinde iptal davası açılmasının ve bu davanın başarısının üç şarta bağlı olduğu; bu şartların ise bir genel kurul kararının mevcut olması, kararın kanuna, ana sözleşmeye ve dürüstlük kuralına aykırılık taşıması ile karar ile aykırılık arasında illiyet bağının olması ve bu durumun kanıtlanması olarak belirtilmiştir⁶⁴.

Satır aralarına yerleştirilen ve bu nedenle vurgulanması gereken önemli husus ise, “illiyet bağına” yönelik ispat yükünün de davalı şirketten alınıp, bu düzenlemeye bir anlamda kaynaklık eden eTK 361/3 hükmünün aksine bu kez davacıya yükletilmesidir. Böylece artık kararlılık kazanan, ancak doktrinde haklı olarak eleştirilen Yargıtay uygulaması, kanun hükmü haline getirilmiştir. Bu yeni düzenlemenin özellikle bazı pay sahiplerinin genel kurul toplantılarından tamamen dışlanması, böylece temel pay sahipliği hakkının ihlal edilmesi gibi tehlikeli bir sonucu da beraberinde getireceğini söylemek mümkün görünmektedir⁶⁵.

Genel kurul kararlarının iptal sebepleri kanuna, esas sözleşmeye ve özellikle dürüstlük kuralına aykırılıktır (TTK 445). Bu sebepler tahdidi değildir. Hukukun genel ilkelerinin ihlali ile nesnellikten uzak kararlar da iptal edilebilir⁶⁶.

Somut uyuşmazlığa bakıldığında, iptali istenen ve şirketin olağanüstü genel kurul toplantısında alınan karar, **oybirliği ile** alınmış görülmektedir. Dolayısıyla davacının da bu karara olumlu oy verdiği dikkate alındığında, olağanüstü genel kurul toplantısında hazır bulunan davacının, TTK hükümlerine göre iptal davası açabilmesi için karara olumsuz oy verip bu muhalefeti de tutanağa geçirmiş olması gerekirdi. Davacının böyle bir muhalefeti bulunmadığı gibi aksine karara olumlu oy vermiştir. Dolayısıyla yüksek mahkemenin bu hususu dikkate almadan hüküm tesis etmesi isabetli görünmemektedir.

GENEL KURUL KARARININ PAYSAHİPLERİ ARASINDAKİ SÖZLEŞMELERE AYKIRILIĞI AÇISINDAN KARARIN İNCELENMESİ

Somut uyuşmazlıkta, genel kurul kararının iptaline gerekçe olarak ileri sürülen “protokol” **ortaklar arasında** düzenlenmiştir. Anılan protokol uyarınca; davacı ... İl Özel İdare Müdürlüğü, kurulacak davalı şirketin % 38 hissesine sahip olacak, sermaye taahhüdünü aynı olarak karşılayacak, bunu için de mülkiyeti kendisine ait taşınmazı 2.500.000 USD karşılığında denk gelmek üzere devredecek olup, protokolün son cümlesi aynen “sermaye artırımlarında kendi hissesi olan % 38’lik paya tekabül eden 2.500.000 USD’ye kadar sermaye taahhüt borcunu aynı olarak yerine getirecektir.” şeklinde düzenleme içermektedir.

⁶⁴ **Moroğlu**, Hükümsüzlük 174 vd.

⁶⁵ **Kendigelen**, İlk Tespitler 347.

⁶⁶ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları 393.

Görüldüğü üzere genel kurul kararının iptaline gerekçe olarak ileri sürülen “protokol” ortaklar arasında yapılmış bulunmaktadır. Dolayısıyla söz konusu sözleşmenin ortaklar (pay sahipleri) arasında yapılan, “*pay sahipleri sözleşmesi*” olarak nitelendirilmesi gerekir. Pay sahipleri sözleşmesi doktrinde⁶⁷, “*anonim ortaklık pay sahiplerinin tamamının veya bir kısmının, pay sahibi olarak kendi aralarındaki hukuki ilişkiyi, kendilerinin ortaklıkla olan ilişkilerini veya ortaklığın tabi olmasını arzu ettikleri düzeni belirlemek üzere akdettikleri bir sözleşmedir*” şeklinde tanımlanmıştır. Borçlar hukukunun temel ilkelerinden sözleşme serbestisine dayanılarak akdedilen ve bağlayıcılığı olan bu sözleşme, pay sahiplerini, pay sahipliğinden doğan haklarını sözleşmede öngörülen amaçların yerine gelmesini sağlayacak şekilde kullanmak taahhüdü altına sokar.

Karardan da anlaşılacağı üzere uyumsuzluğa sebebiyet veren protokol ortaklar arasında düzenlenmiş bulunduğundan, burada taraflar arasında yapılmış bulunan bir sözleşme yani borç ilişkisi bulunmaktadır.

Her borç ilişkisinin amacı, yüklenilen (taahhüt edilen) edimlerin yerine getirilmesi, yani ifadır. Borcun ifa edilmemesi, borçlunun, yüklenmiş olduğu edimi hiç veya gereği gibi yerine getirmemesi veya ifasında gecikmiş olması demektir. Buna uygulamada “ademi ifa” da denilmektedir. Başka bir deyişle borçlu, yüklenmiş olduğu borcunu hiç veya gereği gibi, yani ifa zamanında ve yerinde, konusuna tamamen uygun olarak ifa etmemiş (kötü ifa) yahut ifada gecikmiş olursa, bu durumlara borca aykırılık denir. Borca aykırılık, geniş anlamda borcun ifa edilmemesi demektir⁶⁸.

Borçlar Hukuku öğretisinde borcun hiç ifa edilmemesi durumunda, edim henüz imkânsızlaşmamışsa, alacaklı, dilerse “*aynen ifa davası*” açabilir. Böyle bir davada, onun, aynen ifaya ek olarak *gecikme tazminatı* istemesi de mümkündür. Alacaklı, edim borçlunun kusurlu davranması yüzünden imkânsızlaşmışsa veya gecikme yüzünden aynen ifayı istemek artık çıkarına uygun düşmüyorsa aynen ifadan vazgeçer ve *olumlu (müspet) zararının* karşılanması için “*tazminat davası*” açar. Şüphesiz, şartları varsa sözleşmeden dönüp *olumsuz (menfi) zararın* tazminini istemesi de mümkündür (BK⁶⁹ 125,126). Nihayet, alacaklı, zarara *yardımcı kişinin fiili* yol açmışsa bu hüküm (BK 116) çerçevesinde de tazminat isteyebilir. Zira borcunu hiç veya gereği gibi ifa etmeyen borçlu, borcun ifa edilmemesinde kusurunun bulunmadığını ispatlayamamışsa ve önceden usulüne uygun şekilde kararlaştırılmış bir sorumsuzluk anlaşması (BK 115) da yoksa alacaklıya karşı sorumludur (BK 112)⁷⁰.

Genel kurul kararının, pay sahipleri arasında yapılmış olan sözleşmelere veya ana sözleşmenin sadece ortaklar arası taahhüt niteliği taşıyan hükümlerine aykırılığı, TTK'nın 445. vd maddelerine göre bir iptal nedeni oluşturmayıp, ilgili taraflar ara-

⁶⁷ Okutan Nilsson 4.

⁶⁸ Akıntürk/Ateş Karaman 123.

⁶⁹ BK ile kastımız, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunudur.

⁷⁰ Ayan 388.

sında sözleşmeye (taahhüde) aykırılık nedeniyle genel hükümlere göre aynen ifa ve tazminat talebine yol açabilir. Örneğin, ortaklar arası sözleşmeye (kuruluş sözleşmesine) aykırılık bir iptal davası nedeni olmayıp bir aynen ifa ve/veya tazminat talebine yol açar⁷¹.

Yine, bir pay sahibinin yönetim kuruluna veya başkanlığına seçileceğine ilişkin ana sözleşme hükmü paya değil, kişiye tanınmış olması nedeniyle TTK'nın 478/1 ve 478/2. maddesi anlamında imtiyaz olarak geçersiz olmakla beraber, bu kişiye karşı şirket ve çoğunluk pay sahipleri tarafından yapılmış geçerli bir taahhüt niteliğindedir. Bu nedenle, yönetim kurulu üyeliğine veya başkanlığına seçilmeyen kişi, bu yönde oy verme taahhüdüne aykırılık nedeniyle genel hükümlere göre aynen ifa veya tazminat davası açabilir⁷².

Pay sahipleri sözleşmesi bir borç sözleşmesidir ve bu nedenle sözleşmeden doğan haklar nisbi nitelikte olup yalnızca sözleşme tarafları arasında ileri sürülebilirler. Anonim ortaklık ile pay sahiplerinin birbirlerinden bağımsız hukuk kişilikleri olmaları nedeniyle, ortaklığın taraf olmadığı bir pay sahipleri sözleşmesi, anonim ortaklığa karşı dermeyeran edilemez. Anonim ortaklık, sözleşmenin hukuki etkisi bakımından üçüncü kişi durumundadır; sözleşme, anonim ortaklığın dışında yer alır. Ayrıca anonim ortaklığın organları da, pay sahiplerinden oluşmalarına rağmen, anonim ortaklık tüzel kişiliğinin parçasıdırlar ve pay sahiplerinden bağımsızdırlar. Bu nedenle pay sahipleri sözleşmesi anonim ortaklığın organlarına karşı da ileri sürülemez⁷³.

Borçlar Hukukuna hakim olan prensiplerden biri de borç ilişkisinin nisbiligi (göreceliliği) olduğundan, bu prensibe göre, borç ilişkisi sadece alacaklı ile borçlu arasında bir bağ teşkil eder ve üçüncü şahısları etkilememesi borç ilişkisinin nisbi olduğunu ifade eder ve bu sebeple de alacak hakkının nisbi hak olduğundan söz edilir⁷⁴.

Borçlar Hukuku esas itibarıyla "alacak hakkı"nı düzenler. Alacak hakkının belirgin özelliği ise, eşya hukuku tarafından düzenlenmiş olan ve mutlak nitelik taşıyan "ayni hak"ın aksine nisbi olmasıdır. Zira alacak hakkının muhatabı borçludur. Alacak hakkı, hukuk düzeninin öngördüğü bazı istisnalar dışında, borç ilişkisinin tarafları arasında yer almayan üçüncü kişilere karşı etkili olmaz. Bu konuda görülebilecek istisnaların en belirgin örneği *şerh* edilerek kuvvetlendirilmiş alacak haklarıdır. Usulüne uygun şekilde yapılmış bir *şerh*, alacak hakkını, ilgili taşınmaz üzerinde sonradan hak kazanan kişilere karşı da ileri sürülebilir hale getirir⁷⁵ (MK⁷⁶ 1009/2).

Ortaklar arasından yapılan pay sahipleri sözleşmeleri ve bu sözleşmelere hakim olan ve Borçlar Hukuku öğretisinin temel ilkelerinden biri olan nisbilik ilkesi hakkın-

⁷¹ Moroğlu, Hükümsüzlük 212.

⁷² Moroğlu, Hükümsüzlük 212.

⁷³ Okutan Nilsson 277.

⁷⁴ Oğuzman/Öz 28.

⁷⁵ Ayan 12.

⁷⁶ MK ile kastımız, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunudur.

da yapmış olduğumuz bu açıklamalardan sonra, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun, somut uyuşmazlıkta bahsi geçen "protokol" sözleşmesinin (pay sahipleri sözleşmesi) "nisbi" etkisini atlayarak, sözleşmenin tarafı olmayan anonim şirket tüzel kişiliğine karşı da-pay sahipleri sözleşmesini- ileri sürülebilir hale getirmesinin isabetli olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu noktada sözleşmenin nisbi olması, yani sözleşme ilişkisinin tarafları arasında ileri sürülebilmesi ilkesi gereğince, davacının sözleşmeye aykırılıktan başvurabileceği kişilik, anonim şirket tüzel kişiliği değil, sözleşmenin karşı tarafı olan diğer ortaktır. Davacının "sözleşmeye (borca) aykırılık" tan gidebileceği yolları ise daha önceki açıklamalarımızda izah etmiş bulunmaktayız.

Ayrıca uyuşmazlığa konu olan ve anonim şirket olağanüstü genel kurulunda 08.08.2008 tarihinde alınan sermaye artırımı kararı "oybirliği" ile alınmıştır. Bu durumda olağanüstü genel kurul toplantısında hazır bulunan "davacı" temsilcisinin bu karara muhalif kalarak bu muhalefeti de tutanağa geçirmiş olması ayrıca bu davayı da üç aylık hak düşürücü sürede açmış olması gerekirdi. Yüksek mahkemenin bu hususu dikkate almadan hüküm kurmasının doğru olmadığı kanaatindeyiz.

Dolayısıyla iptali istenen genel kurul kararının, Hukuk Genel Kurulu'nca batıl bir karar olarak nitelendirilmesini gerektirecek bir durumun da uyuşmazlıkta bulunmadığını ifade etmek gerekir.

Yine Hukuk Genel Kurulu'nun hüküm kurarken emsal karar olarak atıfta bulunduğu Yargıtay kararının⁷⁷ (kurucular ile anonim şirket arasındaki sözleşme ilişkisi), somut uyuşmazlığın odak noktası olan pay sahipleri sözleşmesi ile bir ilgisi ve bağlantısı bulunmamaktadır. Dolayısıyla örnek karar olarak atıfta bulunulan Yargıtay kararının da (uyuşmazlıkla bir alakasının bulunmadığı gerekçesiyle), bizi Hukuk Genel Kurulu'nun ulaştığı olduğu sonuca götürebilecek emsal bir karar olmadığı kanaatindeyiz.

Uyuşmazlığın bir diğer boyutu olan, yönetim kurulu tarafından, davacının paylarının başka bir ortağa satılması hususuna gelince; 2009 yılında alınan bu yönetim kurulu kararı, 2008 yılında toplanan olağanüstü genel kurulda alınan sermaye artırımı kararına binaen alınmıştır. Hukuk Genel Kurulu'nun hatalı bir şekilde genel kurul kararını hükümsüz sayması sonucu, bu genel kurul kararına binaen tesis edilmiş olunan yönetim kurulu kararının da bir hüküm ifade etmediğini söylemek mümkündür.

SONUÇ

Yukarıda açıklamış olduğumuz gerekçelerle Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nca verilen, genel kurul kararının (ve bu karara binaen alınmış olan yönetim kurulu kararının) -pay sahibinin sözleşmesel hakkını ihlal ettiği gerekçesiyle- hükümsüz sayılması kararı kanaatimizce isabetli değildir. Tüm bu nedenlerle bu karara katılmıyoruz.

⁷⁷ Yargıtay 11.HD'nin 31.05.2001 gün ve 2001/3163 E., 4878 K.

KAYNAKÇA

- AKINTÜRK**, Turgut ve Derya **ATEŞ KARAMAN**: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri, 21.Bası, Beta Basım A.Ş., İstanbul, 2013.
- AYAN**, Mehmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 9.Bası, Mimoza Yayınları, Konya, 2015.
- BAHTİYAR**, Mehmet: Ortaklıklar Hukuku, 8.Bası, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 2014.
- BİLGİLİ**, Fatih ve Ertan **DEMİRKAPI**: Şirketler Hukuku, 9.Basım, Dora Yayıncılık, Bursa, 2013
- KARAHAN**, Sami (Edit.): Şirketler Hukuku, 2.Baskı, Mimoza Yayınları, Konya, 2013.
- KENDİGELEN**, Abuzer: Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler Yenilikler ve İlk Tespitler, 2.Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012.
- KIRCA**, İsmail, Feyzan Hayal **ŞEHİRALİ ÇELİK** ve Çağlar **MANAVGAT**: Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (T. İş Bankası A.Ş. Vakfı), Ankara, 2013.
- MOROĞLU**, Erdoğan: Türk Ticaret Kanununa Göre Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 6.Baskı, 2012. (Hükümsüzlük)
- MOROĞLU**, Erdoğan: Türk Ticaret Kanunu ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarıları Değerlendirme ve Öneriler. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2012, (Değerlendirme)
- OĞUZMAN**, M.Kemal ve Nami **BARLAS**: Medeni Hukuk, 16.Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.
- OĞUZMAN**, M.Kemal ve M. Turgut **ÖZ**: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1, 12.Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014.
- OKUTAN NILSSON**, Gül: Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmesi, Çağa Hukuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
- POROY**, Reha, Ünal **TEKİNALP** ve Ersin **ÇAMOĞLU**: Ortaklıklar Hukuku I, Vedat Kitapçılık, 13.Bası, İstanbul, 2014.
- PULAŞLI**, Hasan: Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Adalet Yayınevi, 3.Bası, Ankara, 2015.
- ŞENER**, Oruç Hami: Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, 2.Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.
- TEKİNALP**, Ünal: Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012 (Tek Kişi).
- TEKİNALP**, Ünal: Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 4.Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015 (Sermaye Ortaklıkları).
- ÜÇİŞİK**, Güzin ve Aydın **ÇELİK**: Anonim Ortaklıklar Hukuku, 1.Cilt, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.